

# Lilja på Lundellska skolan – ett arbete om mänskliga rättigheter i S1a

Av Ulrika Lundquist och Pernilla Andersson, Lundellska skolan i Uppsala

Under hela årskurs ett har våra elever på S-programmet arbetat med värdegrundsfrågor som solidaritet, respekt för individers rättighet, ansvar, jämställdhet och tolerans mot oliktankande. Bland annat har ett interaktivt arbete med den mobila utställningen *Gränser* från Riksutställningar och Forum för levande historia ingått. Framst har samarbetet kretsat kring svenska och samhällskunskap, två ämnen som naturligt kan jobba med både film och mänskliga rättvisefrågor, men även idrott, företagsekonomi, drama och matematik (!) har engagerats.

*Lilja 4-ever* ingick alltså för eleverna i ett större sammanhang om den enes rätt i förhållande till den andre. Eleverna arbetade med loggbok, där filmen individuellt fick bearbetas genom flödesskrivande utifrån inledningen ”När du tar dig rätten...”. Flera av elevernas spontana texter handlade om kränkningars konsekvenser och makten över sitt eget liv och sitt eget värde. Nyckelord från texterna presenterades på tavlan, och vi diskuterade och rangordnade dem under samlande rubriker.

Eleverna arbetade sedan vidare i par med diskuterande frågor för att bearbeta filmens berättelse och sakinnehåll, till exempel vilka tre svek som präglar händelseförloppet för Lilja – och vad tänker/känner/vill Lilja i tre fritt valda nyckelscener? Scenerna som innehåller ett svek kan analyseras vidare genom fallmetoden: Vilka är inblandade? Vilka intressen och motiv styr personernas respektive handlande, och hur kolliderar de med varandra? Vem har störst ansvar för det som händer – maktmässigt, moraliskt? Vem kan förändra/bör förändra sitt agerande? Hur kan en alternativ bättre utgång av situationen nås? Vem kan rädda situationen – realistiskt sett? Det är också viktigt att se konstruktiva möjligheter till förändring när man arbetar med kränkningar, för Liljas extrema utsatthet har ändå trådar fästa till allas våra erfarenheter av ensamhet, svek och brist på handlingsalternativ.

Sakinnehållet fångas också upp och klargörs genom diskussion – vem köper sex och varför? Eleverna diskuterar också Moodyssons syn på kapitalismen som det system som skapar människohandel. Här arbetade vi utan boken *Vad har mitt liv med Lilja att göra?* som är en utmärkt textsamling för breddande samtal om filmens innehåll. Istället fick våra elever mer kunskaper om feminismens syn på sexualiserat våld, genom skriften *Kvinnojourskunskap* från ROKS. Här samtalade vi om hur prostitution och pornografi är del av ett större sammanhang, där kvinnor och män har olika rättigheter och makt över sina liv. De andra uttryck som kränkningar på grund av kön kan ta är mycket mer vanliga och i jämförelse mer harmlösa, men placerar man företeelserna på samma skala väcks elevernas engagemang för att stoppa ”vardagskränkningar” också. Jämställdhet innebär en rättvis värld, där ingen får ses som ett medel för någon annan, i stort eller smått.

Vi arbetade med filmen precis när förslaget om en förändring av lagarna kring människohandel och målsägande i människohandelsmål togs upp i riksdagen, efter en massiv och stark reaktion på *Lilja 4-ever*. Eleverna fick med rykande färskas propositionstexter och pressmeddelanden följa ett ärendes gång i riksdagen. Något svårt, tråkigt och teoretiskt men demokratiskt mycket viktigt ämnesområde kunde nu behandlas med stark känslomässig motivation, tack vare den starka berättelsen om Liljas liv.

Eleverna har påverkats starkt av vårt arbete under året med rättvisa, solidaritet och frihet. Framgången beror på ett långt och stegvis upplagt arbete med frågorna, där elevernas reaktioner i klassrumssamtal och text styr inriktningen för det vidare arbetet med den stora gåtan om att vara människa bland människor. Samarbetet mellan svenska och samhällskunskap är suveränt när det gäller värdegrundsfrågorna, för av den goda berättelsens kraft kan även svaga elever nå långt in i ett teoretiskt kunskapsbygge. Och oavsett personliga

förutsättningar vet vi alla att vi når som längst när känsla och tanke verkar tillsammans,  
liksom skola och verklighet.